

Credința în Dumnezeu — condiție a mântuirii

„Fără credință nu este cu puțință să fim plăcuți lui Dumnezeu, căci cine se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că El există și că se face răsplătitor al celor care îl caută”

(Evr. 11, 6)

Este vorba în acest text, în chip evident, despre necesitatea credinței iar, în chip implicit, despre permanența ei în viața celor care de bunăvoie recunosc și mărturisesc existența lui Dumnezeu, prin cuvîntul și puterea Căruia s-au făcut, din nimic, toate cele ce se văd și chiar și cele care nu se văd.

Intr-adevăr, încă de la începuturile sale, omul apare ca posesor al acestei minunate virtuți a credinței, care l-a ajutat să privească permanent cu speranță și în vedere în viitor și să se socotească o ființă cu o menire aparte, unică, am putea spune, în univers.

Despre adevărul acesta ne încredințează Sf. Apostol Pavel, în Epistola către Evrei, de unde am preluat și textul de mai sus, cînd spune că încă Abel, „a adus lui Dumnezeu, prin credință (sau din credință, n.n.) mai bună jertfă decît Cain” (Evr. 11, 4). Abel este înfățișat astfel ca începătorul lungului șir al celei credințioșilor care se va prelungi în istorie pînă la sfîrșitul veacurilor. Știind însă că Abel nu este concomitent și începătorul speței umane, ci că Adam, părintele său, a beneficiat de acest statut primărial, întrebarea firească pe care ne-o punem este dacă cumva Adam nu s-a aflat și el sub imperiul credinței?

Ținînd cont de legătura sa nemijlocită cu Dumnezeu, de vederea directă a feței Creatorului, de trecerea sa în imediata apropiere a lui Dumnezeu, de faptul că Stăpînul cerului și al pămîntului a grăit cu el, am putea spune că Adam s-a aflat sub imperiul științei sau al cunoștinței de Dumnezeu. El nu credea că știa, era

convins că există Dumnezeu. Chiar dacă ulterior el a căzut din această stare, iar căderea a însemnat, între altele, și o diminuare, mai mult chiar — o gravă atingere a cunoașterii acumulate, Adam rămîne totuși omul care a făcut o experiență unică. Toți oamenii de după el nu vor mai putea realiza această experiență, ci vor ajunge la stadiul de cunoaștere, pe care l-a atins Adam, abia la încheierea ciclului existenței lor terestre, cînd vor putea să-L cunoască și ei pe Dumnezeu față de față, cum L-a cunoscut Adam la începutul petrecerii sale în această lume. Pînă atunci, ei vor trăi sub imperiul credinței. Se vor afla toți în permanentă căutare și așteptare. Starea lor de neîncetată năzuință spre o mai deplină cunoaștere și dezvăluire a misterului ce acoperă existența divină, este exprimată de Fer. Augustin, în mare folositoare și scriitor creștin, în aceste memorabile cuvinte: „Ne-ai făcut pe urmașii Tine, Doamne, și neliniștit este sufletul nostru pînă ce nu se va odihni întru Tine”.

Toți urmașii lui Adam, pînă la Hristos, au bătătorit cărările credinței anevoioase și aspre ale credinței. Dintre aceștia, Sf. Pavel îi aminteste, în continuare, pe cei mai reprezentativi, pe cei care s-au impus prin credința lor pilduitoare. Astfel, face pomenire de Enoh, de Noe, de Avraam și Sara, de Isaac, de Iacob, de Iosif, de Moise, de Rahab, de Ghedeon, de Barac și de Samson, de Iefta, de David, de Samuel și de profeți. Credința tuturor acestora a fost de neclintit. Unii dintre ei „au furat prin credință împărăția, au făcut dreptate au astupat gurile leilor, au stîns puterea focului, au scăpat de ascușii sabiei, s-au împunericat, din slabi ce erau s-au făcut tari în război, au întors taberele vrăjmașilor în fugă” (Evr. 11, 33—34). Alții, în schimb, au fost chinuți pentru credința lor,

(continuare în pag. a 3-a)
Pr. prof. Dumitru Abrudan

O femeie cu credință mare

(Matei 15, 21—28; Marcu 7, 24—30)

Pentru un cunoscător al sfintei Evanghelii, gîndul la „omul de care s-a minunat Domnul Hristos” aduce în minte gîndul la acea femeie din părțile Tirului și Sidonului, la acea femeie elină, născută în Sirofenicia, căreia Domnul Hristos, adresîndu-i-se, i-a zis: „O, femeie, mare este credința ta” (Matei 15, 22). Sutașul din Capernaum, — omul vrednic de pomenire, pentru credința lui — nu făcea parte din poporul ales, dar avea o credință mai mare decît cea pe care o aveau cei numărați la poporul Israel. Nici femeia cu credință mare nu era dintre cei de la care se aștepta credință multă. Ea, „femeia cananiană”, cum e cunoscută, s-a prezentat la Domnul Hristos cu o rugăminte. Avea o fiică asuprită de un demon, care o chinuia. O spunea aceasta Domnului Hristos mama îndurerată, cînd zicea: „Iisuse, Fiule al lui David, miluiește-mă pe mine. Fiica mea este rău chînuită de un demon” (Matei 15, 22). Mîntuitorul nu i-a răspuns nici un cuvînt. Ea însă stăruia cu rugămînta ei. Ucenicii au intervenit în învîrtitură, zicînd: „Dă-i drumul, că strigă în urma noastră” (Matei 15, 23). Răspunsul dat de Mîntuitorul, însă, nu era favorabil femeii, căci El a zis: „Nu sînt trimis decît către oiile cele pierdute ale casei lui Israel” (Matei 15, 24). Cu toate acestea, femeia a rămas statornică în rugămînta ei și, apropiindu-se de Iisus, i s-a închinat Lui, zicînd: „Doamne, ajută-mă” (Matei 15, 25). Nici de data aceasta însă femeia n-a primit răspunsul dorit, fiindcă Domnul Hristos i-a spus: „Nu se cuvine să ții piinea copiilor și să arunci ciinilor” (Matei 15, 26). Era un răspuns cu totul nedorit de femeia cananiană, dar nici aceasta n-a clintit-o din stăruința ei. Ea a dat dreptate Mîntuitorului, cînd a zis: „Adevărat, Doamne, dar și

(continuare în pag. a 3-a)

Arhim. Teofil Păraian

IOAN INOCENȚIU MICU — KLEIN și lupta pentru independența Bisericii sale*

Istoria dinii cu Roma a unei părți a românilor ortodocși din Transilvania mai este încă subiect de cercetare și interpretare, mai ales în măsura în care unii îl scot cu preponderență în evidență părțile bune, iar alții, în aceeași măsură, pe cele rele. Disputa între istorici încă nu s-a încheiat. Din cînd în cînd ies la iveală documente noi, cum s-a întîmplat cu cele descoperite de unii Nicolae Densușianu la Budapesta, în 1879, care i-a dat ortodoxului Silviu Dragomir argumente pentru a identifica fraudă izvăzută în actele primare ale contractării uniunii.

Documente necunoscute a păstrat în arhiva sa canonicul Ion Micu Moldovanu, despre episcopul Ioan Inocențiu Micu Klein, ceea ce el numea „Dosarul Klein”, din care Zenovie Piclișanu a publicat o parte,¹ o altă parte rămînd încă a fi date publicității, dacă vor putea fi obținute de la călugării greco-catolici ruteni, de la Roma, care le au în păstrare.

În ceea ce îl privește pe Ioan Inocențiu Micu Klein, avem totuși la îndemînă suficiente documente, și fără cele păstrate de ruteni, care ne pot lumina personalitatea episcopului, pînă la măsura considerabilă, fără nici o rezerva, ca pe una din cele mai valoroase căsuțe de rezervă ale vremii sale. Dumnezeu l-a dat aceluia vremi pentru că, fără dînsul, națiunea română din Transilvania ar fi căzut într-o capcană menită să-i înveșnicească robia politică, prin alianța dintre Putere și religie, dintre habsburgi și Roma catolică. Aparențele ar fi vrut să demonstreze contrariul: că numai prin trecerea la religia Puterii se putea obține eliberarea politică, adică schimbarea stării de iobăgie a românilor, recunoașterea lor ca națiune, intrarea în rîndul celor trei națiuni și patrii religiei recepte, de la care — li se spunea — erau excluși pentru că erau schismatici, adică ortodocși.

Se va dovedi însă, nu cu prea multă întîrziere, și nu fără ca dovezile să fie evidente, că nu faptul, sau numai faptul că erau ortodocși, era cauza nedreptăților cărora erau supuși. Erau nedreptăți pur și simplu pentru că existau, pentru că erau cei mai vechi și cei mai mulți, și încurcau socotelile ocupanților. Să ne amintim că încă din 1552, într-un regulament al Dietei din Tg. Mureș, în art. 28 se spune: „Românul să nu poată denunța (sau extrăda) pe un ungur sau sas, dar un ungur sau sas să poată denunța pe român”.²

Atrăși cu silnicie și viclenii mai întîi de calvinism, s-a urmărit maghiarizarea românilor — și cu cei tre_cuți s-a și reușit — iar după 1683 cînd habsburgii catolici vor ocupa Transilvania, aceștia îi vor voi catolici mai ales pentru a mări în Transilvania proporția catolicilor față de protestanți,³ dar și pentru a-i stăpîni mai ușor pe ei, cei mai mulți, împărțindu-i, căci era de așteptat ca o bună parte să rămînă în continuare credincioși legii lor strămoșești, deci greu de stăpînit și controlat. Și mai aveau în vedere și al treilea lucru: să-i învrăjbească cu frații lor de peste munți,⁴ ca să nu mai aștepte vreun ajutor de la ei, lucru pe care îl va sesiza foarte bine Constantin Brîncoveanu.

Chemarea la unirea cu Roma a ascuns cu grijă toate aceste pericole, scoțînd în evidență doar avantajele și momindu-l pe bietii oprimați cu aceasta. Pentru o națiune împilată și fără speranță, avantajele puteau fi ispititoare. Și au și fost. Calculele organizatorilor uniunii s-au dovedit a fi foarte exacte: promisiunile politice și-au făcut datoria și, pentru moment (1698—1701), au obținut efectele scontate. Uniunea s-a făcut. Nu intrăm aici în amănunte, adică în textele duble ale Protocolului, una spunînd pe românește și alta pe latină, în redacția ieziților. Despre acestea au scris Nicolae Densușianu⁵ și Silviu Dragomir,⁶ convingător.

Biruința faptei bune

(Duminica „Înfricoșătoarei Judecăți”)

Pericopa „Înfricoșătoare”, sau Dreptei Judecăți¹ ne prezintă tabloul magnific al modului în care, înclinzîndu-se așa harului, încetînd iubirea și îndurarea lui Dumnezeu, va intra în rol dreptatea cu judecarea și răsplătirea faptelor fiecăruia, așa cum au fost ele.

Fixată de Biserică înainte de începerea Postului Sfințelor Paști, pericopa are menirea de a ne pregăti sufletele spre revizuirea conștiinței spre cercetarea faptelor proprii și spre îndreptarea privirii spre iubirea Părintelui ceresc arătată prin Jertfa Domnului, de unde ne vine întărirea și puterea de înnoire a vieții.

Cercetînd textul pericopei remarcăm faptul că celor condamnați nu li se va pronunța sentința asupra faptelor reau săvîrșite, ci asupra a ceea ce au omis să săvîrșească din ceea ce trebuia, sau aveau obligația să făptuiască.

Pe de altă parte, Dreptul Judecător va raporta toată această indispoziție și nepăsare, la sine însuși sau la aceia cu care El s-a identificat. Astfel, Judecata reprezintă o luare de poziție față de cei care au ascuns sau înmulțit talentul cu care au fost înzestrați.

În felul acesta, remarcăm faptul că Judecata nu face o expunere dramatică a tuturor rătăcirilor săvîrșite peste veacuri, ci pune în lumină faptele bune, care rămîn biruitoare, ca singurii mar-

Să-l cităm pe unul Nicolae Densușianu: „Întreținuerea frauduloasă este așadar evidentă. Avem înaintea noastră o traducțiune din cele mai miselești și mai criminale, falsificarea unui document public, a unui tratat politico-bisericesc, pentru a supune poporul român catolicilor și a desființa Biserica română de Alba Iulia”.⁷

Ioan Inocențiu Micu-Klein n-a fost la curent cu falsul acesta. Dacă ar fi fost, aceasta l-ar fi îndirjit și mai mult.

Pentru a răspunde temei pe care ne-am propus-o, evident, pe cît ne va permite o comunicare menită să încapă într-un spațiu de timp foarte limitat, vom stabili cîteva premise de ordin general, care să ne îndoaie să identificăm și să-i plasăm în biografie, lupta pentru independența Bisericii sale.

Ne vom feri de judecăți de valoare pe care ne le-ar îndreptăți optica noastră ortodoxă, ca să depășim ceea ce ar putea lua oalură de controversă confesională. Vom identifica fapte, ușor de judecat chiar din afara vreunei opțiuni confesionale. Pentru că socotim că, mai presus de orice, lupta lui Ioan Inocențiu Micu Klein a fost românească, deci în folosul tuturor românilor și chiar în interiorul confesiunii lui greco-catolice, a fost tot pentru independența românească.⁸

La început a crezut și el în promisiunile celor patru puncte convenite în 1689—1701, dacă vor fi fost convenite (Densușianu nu crede), și pretul de plătit nu i s-a părut prea scump. El s-a crezut și s-a plătit permanent ortodox unit cu Roma, deci răsăm în „legea” strămoșească, așa cum ceruseră cei din 1698—1701. Opera rămasă de la dînsul: scrisorile, memoriile (el este începătorul memoriilor), nu ne descopăr deloc vreo demonstrație a necesității teoretice, spirituale a uniunii, ca formă de schimbare a credinței. El ia credința ca atare, așa cum o avea în vremea sa, cu reminiscențele ortodoxe încă vizibile. Biserica Ortodoxă era practic desființată și, cîtă mai era, era ascunsă în catacombe și, e probabil că, în principiu, la o restaurare a ei nu s-a gîndit. I se va fi părut chiar imposibil.

S-a gîndit însă la altceva, cu tărie, cu încăpăținare și cu perseverența omului care știe că are dreptate, și tocmai aceasta este ceea ce îi definește personalitatea aparte în istoria Transilvaniei mijlocului

(continuare în pag. 2)

Dr. ANTONIE PLAMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului
Crișanei și Maramureșului

* Comunicare ținută la Academia Română, București, 18 Ianuarie, 1993.

1 Vezi Ioan Micu Moldovan; *Actele sinodale ale Bisericii de Alba Iulia și Făgăraș*, 2 vol. Blaj, 1872.2 *Correspondența episcopului Inocențiu Micu-Klein, din exil, 1746—1768*, Buc. 1924.3 Cornelius Albu: *Pe urmele lui Ioan Inocențiu Micu-Klein*, Buc., 1983, p. 237.

4 Monumenta Comitalia Regni Transilvaniae I, p. 395.

5 Vezi acad. D. Prodan: *Supplex Libellus Valachorum*, București, 1967, p. 116.6 *Idem*, p. 117.7 *Independența bisericescă a Mitropoliei române din Alba Iulia*, Brașov, 1893.8 *Istoria dezrobirii religioase a românilor din Ardeal*, Sibiu, 1920; *Idem: Românii din Transilvania și unirea cu Biserica Romei*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română”, LXXX, 1962, nr. 9—10.9 Nicolae Densușianu: *Independența bisericescă...* , Brașov, 1893, p. 28.10 Vezi G. Bogdan Duică: *Procesul episcopului Ioan Inocențiu Klein*, Caransebeș, 1896, p. 69.

O capodoperă a poeziei religioase românești

RUGĂCIUNE

de M. Eminescu

Intre ipostazele lirice eminesciene trebuie relevată și dimensiunea creștină a operii sale. Există pentru aceasta cîteva premise biografice. Poetul a primit o educație religioasă mai întîi în familie datorită mamei sale, femeie profund evlavioasă; între rudele sale, existau unchi și mătuși, călugări și călugărițe în mănăstirile Moldovei de nord, unde, poetul, copil, mergea adeseori. În biblioteca tatălui său și în biblioteca gimnaziului din Cernăuți existau cărți din vechea literatură religioasă românească; în timpul popasului blăjean și în timpul studiilor la Viena a avut prieteni printre teologii blăjeni; în perioada directoratului de la Biblioteca Universitară din Iași una din preocupările sale a fost înzestrarea bibliotecii cu scrieri din literatura religioasă, iar în coloanele „Timpului”, publicistica eminesciană abordează adeseori problemele religiei și ale educației religioase. În poezia lui referințele biblice prin comparații și metafore, sînt frecvente, iar cîteva din poeziile sale de inspirație religioasă, *Rugăciune*, *Învierrea*, *Colinde*, *Colinde*, *Răsai asupra mea* ș.a. sînt dintre cele mai frumoase din lirica românească.

Poezia *Rugăciune* se află înglobată în textul postumei *Ta twam asi*, ms. 2276. A fost publicată, fragmentar, în ediția a VI-a Maiorescu, 1892, de unde însoțită de o notă a redacției, a fost reprodusă în „Convorbiri literare”, XXV, 1 iulie 1892. În formă integrală, cu cele două strofe desprinse din versiunea secundă a aceluiași poem, *Ta twam asi*, a fost tipărită mai întîi în ediția Hodos, 1902. În ediția Perpessicius (vol. 1) poezia este datată 1879 (dată preluată apoi de alte ediții), iar în ediția D. Murărașu, 1880.

În poezia românească există numeroase poezii întinsele *Rugăciune* (Gr. Alexandrescu, O. Goga, St. O. Iosif, Alfred Moșoiu, George Murnu, N. Davidescu, Vasile Voiculescu), așa cum evidențiază antropologia Poetului în *Rugăciune*, datorată Pr. Ioan Georgescu și apă-

rută la Oradea în 1943, cele mai multe corpezînd sensului originar, etimologic al termenului: lat. rogationem — adresare, mulțumire sau laudă a cerere de credincioși divinității. Alte, cum este poezia lui Goga, cu care se deschide volumul său de debut, din 1905, sînt profesioniști de credință, sau arte poetice.

Rugăciune de Mihai Eminescu este un imn religios. În legătură cu izvoarele de inspirație ale poeziei s-au emis mai multe ipoteze: I. M. Rașcu consideră că Eminescu „a pornit de la o lectură asiduă a *Litanii lor Maicii Domnului* și a altor rugăcini ale *Bisericii latine*, realizînd un „muzical și clocotitor de sinceritate imn”. Unele metafore cum ar fi „Regină peste îngeri” sau „Crăiasă peste îngeri”, cum apare în manuscrise — sînt traduceri ale sintagmei *Regina Angelorum* din aceste *Litanii* poezia însăși urmînd modelul unui rosariu occidental. (cf. I. M. Rașcu, *Eminescu și catolicismul*, București, 1935, p. 7—10). Scriitorul și teologul Valeriu Anania este de părere că poezia pornește de la tradiția creștină autohtonă: „În lumea creștină, Maica Domnului este ocrotitoarea navigatorilor...; planul central al locașului de închinare are forma unei nave, simbolizînd arca Bisericii ce traversează istoria spre eshaton; așa se explică faptul că în tradiția iconografică bizantină, Maica Domnului este zugrăvită pe bolta deasupra altarului — la proără —, cu privirea și brațele îndreptate ocrotitor către credincioșii dinlăuntru. Aceasta este ipostaza care l-a sensibilizat pe Eminescu”. (V. *Ipostaze lirice eminesciene*, în „Telegraful Român”, Anul 137, 1989, nr. 21—22 și 23—24, p. 2). Opinia lui Valeriu Anania este întărită de frecvența cîntecelor și colindelor populare românești, în care chipul Maicii Domnului apare deseori ca ocrotitoare a creștinătății.

„Maică sfîntă și născătoare Cînașă (frumoasă, n.n.) și mult mîrîtă

Din ceață de la noi
Cu obraji amîndoi

Ca și floarea de pe cîmp
Cînd nu bate ploa și vînt
Cum nu suferi cînd pruncuțu
Nu-și găsește legănuțu?
Și cînd singur din greu,
Tu te zbați amar de greu,
Pace dă la astă lume
Să se bucure-orice mumă
Pruncuții și cu-a lor mumă
Să se bucure-mpreună,
O, Marie, nume sfînt
Dă-ne pace pe pămînt
Și la prunci irumos cuvînt”.

(apud. Ion Apostol Popescu)

Elemente de colindă în
icoanele pe sticlă, în
„Mitropolia Olteniei”, Craiova,
1970, nr. 5—8, p. 843)

Dintre poeziile din literatura universală, trebuie să menționăm ca posibil izvor, *Paradisul lui Dante* (cap. XXXIII), în care rugăciunea către Fecioara Maria exprimă aceeași fervoare a adorației:

„Fecioară, Maică a Domnului și fiică,
soroc nestrămutat al vrierii sîinte
ce mai presus de ființe te ridică,
tu ești aceea ce umana gînt
ai înălțat-o astfel, că Ziditorul
nu se sîi-în lut să se-nvesmînte,
în pîntecele tău s-aprînsese darul
sub raza cui crescut-a mîndra

floare
ce raiului împodobeste-ogorul.
Tu iaclă ești de milă și-n durare
aci-ntre noi, iar pe pămînt ființă
de datură și nădejdi izbăvitoare.
Atari puteri și-a date-n cer,

stăpînă
că cine harul nu și-î cere și
cu Irînte-aripi se prăbuse-n

lărîină;
căci mila te n-ajută-n vrăjmășie
doar celor care-o cer; și nerugată
adeseori intră ajutor se-mbie.
În tine-i sad milostivire toată,
în tine-i mărta și putînța
și tot ce-n om bun și curat

s-arată”.

(trad. de Eta Boeriu)

Rugăciune — spune Valeriu Anania — nu este altceva decît un act de implorare al celor „bîntuși” de „valul” istoriei, al celor ce plutesc pe marea vieții, dar nu cu niște naufragiați, ci înlăuntrul unei Nave ce-și propune să biruiască furtunile, avîndu-l pe Hristos la cîrmă și pe

(continuare în pag. a 3-a)

Ion Buzași

(urmare din pag. 1)

secolului al XVIII-lea. Cînd lucrurile cu care s-a ciocnit l-au contrariat prea tare, atunci și-a adus aminte și de ortodocși, dar nu de cei care suferau în Transilvania, acestora socotindu-li-se succesori de drept, cînt de cei de peste muni, singurii de la care mai spera o salvare. De aceea amănata adesea căși va lua cîerul și va trece muniții, înțelegînd prin aceasta denunțarea clară a uniației.¹¹ Aug. Bunea crede că aceasta era doar o amenințare formală, ca să sperie Dieta, Viena și Roma. Fie și formală, dar a exprimat-o. Și e greu de crezut că era numai formală, cînd era supus unor supliciți de rob, și nu era tratat ca aliat!

Dar să ne punem totuși întrebarea: de ce amenințarea? Sau dacă cui va plăcea să-și amintească de această amenințare, de ce lucrarea lui evident protestatară, atît în interior, în Transilvania, față de Dietă și de Guvern, cît și față de Viena și, în cele din urmă, față de Roma? Această poziție protestatară nu mai poate fi pusă la îndoială de nimeni. Și aceasta contează de fapt. De la Roma nici nu s-a mai întors niciodată. Acestea nu mai pot fi negate, chiar dacă mai pot fi uneori răstălmăcite, spre exemplu cînd se încearcă a se spune că la Roma ar fi stat de bună voie, că acolo s-ar fi refugiat. La început așa a fost, e drept, cînd a fugit din Viena, dar pe urmă e limpede că a fost sechestrat. Acestea au fost fapte. Acestea l-au prefăcut în martir. Acestea l-au despuiat de drepturile elementare episcopale. Odată era să fie aruncat pe fereastră din Dietă. În cele din urmă a fost silit să abdice (1751) și să moară peste 17 ani după abdicare, în umilință, boală cumplită (gută generalizată la mîini și la picioare și podagră) și în uitare, într-o mănăstire ruteană din Roma. De altfel rutenii și-l revendică și azi. Ei l-au călugărit într-o mănăstire a lor, ei l-au hirononit preot în biserică ruteană din Pecs, apoi episcop într-o catedrală a lor, la ei studiase, la Tiranava, ei l-au îngropat la Roma. Cardinalul Slipy i-a reinnoit mormîntul din Roma, cu cîțiva ani în urmă, înainte de a muri el însuși. Cred că ar trebui să le fim recunoscători rutenilor! Și poate, să ne și întrebăm — măcar atît — de ce confrățit lui din Transilvania, din 23 septembrie 1768 încoace, adică din anul morții pînă azi, cam 200 de ani, nu s-au gîndit să-i împlinească ultima dorință, aceea de a fi îngropat în pămîntul său, în Transilvania! Că nu ne-au stăpînit comunistii de 200 de ani! Nu-mi voi îngădui, din simplă decență, să comentez faptul.

Promiteam mai sus niște premize. Aceasta e chiar cea dintîi. Ioan Micu din Sadu (n. 1692), localitate pe Oltul transilvan, a devenit Inocențiu, un a mănăstire ruteană, unită. N-a acceptat ritul latin, în care fusese rehirononit în toate treptele Atanasie Anghel, coborît de la rangul de mitropolit la acela de episcop. Alexandru Gionoglu Lesviotadax, citîndu-l pe Petru Maior, spune chiar că Atanasie a fost coborît la rangul de „vicar al episcopului latinesc al Ardealului”.¹²

Inocențiu Micu — așa mi-ar plăcea să-l numesc — a luat de la început în serios condițiile uniației așa cum au fost stabilite la 1698—1701. Și acesta este de fapt motivul principal al împotririilor lui la latinizare, și apoi al suferințelor lui. A sesizat tentativa clară de deturmare a promisiunilor inițiale, și de încercare a lor cu o atragere limpede la catolicismul latin, iar pe de altă parte, a sesizat repede, cu aceeași luciditate, încercarea evidentă de a nu se respecta promisiunile cu privire la drepturile națiunii române, care, prin acceptarea uniației, urmau să fie reglementate altfel. Să schimbe starea socială a românilor. Măcar a uniaților! Deși eu cred că el i-a avut în vedere pe toți românii. Prin uniație românii treceau în rîndul religiilor recepte, dar, susținea episcopul, și națiunea trebuia să devină a patra națiune receptă, recunoscută ca atare. *Plebs valahica* urma să devină *ratio valahica*. Iată un prim lucru pentru care s-a luptat Inocențiu Micu. Și de aici au început a i se trage ponoasele.

De aici va porni totul. Episcopul va fi mereu obligat să folosească *plebs valahica*, să înfrunte o Dietă transilvană care nu recunoștea nici un drept poporului român — *nici celui unit* — să înfrunte administrația de la Viena unde făcuse în zadar patru călătorii, să nu găsească nici o înțelegere la Carol al VI-lea, și nici atît la Maria Tereza, fiica lui, fiind obligat să fugă la Roma după ajutor și, acolo, în loc de ajutor să fie reținut șapte ani (1744—1751) pentru ca în 1751 Papa Benedict al XVI-lea să-l oblige să demisioneze și să-l sechestrare acolo încă șapte-sprezece ani (1751—1768)!

Există din toți acești ani mîntuiri zguduitoare asupra trădării propriului vicar din Transilvania, Petru Pavel Aron, cu care, de altfel, va și începe era vlădicilor lipsiți de îndrăzneala și curajul lui Ioan Inocențiu Micu-Klein, atît cu privire la drepturile poporului român, cît și cu privire la drepturile de independență a Bisericii sale unite. E de presupus că, în meditațiile lui de la Roma, își va fi reproșat și faptul că acceptase să fie făcut baron al imperiului cu prețul traducerii numelui său de acasă, românescul Micu, în germanul Klein! Nu sînt sigur de altfel că ne-ar mai admite acum să-i zicem și Klein, deși e de la sine înțeles că n-avem nimic cu limba germană în sine.

În *Istoria României*¹³ se observă pe drept cuvînt că Inocențiu Micu „face saltul de la privilegiile preoției unite la drepturile națiunii, și de la diploma imperiale la a patra națiune politică”. „E primul care transformă romanitatea în armă de luptă politică și care concepe astfel o luptă națională. Unirea menită de regimul austriac să fie calea care duce spre constituția catolică și supunere, el o schimbă în calea care duce spre constituția națională și emancipare politică. Menită de împărat să fie instrument de dominație a popoarelor sale, Inocențiu schimbă uniația în instrument de ridicare politică proprie”.¹⁴

Acesta este cadrul în care Inocențiu Micu își plează protestele și lupta sa. Nu mai insistăm asupra caracterului larg, național, al luptei sale de emancipare politică, socială și culturală. El e îndeobște cunoscut și face faima sa nemuritoare.

Școala Ardeleană va beneficia de demersurile sale. *Supplex* din 1791 și toate celelalte pînă la *Memorandum*, toate vor ieși din școala lui Inocențiu Micu, din îndrăzneala și lupta sa. El va deschide ochii neamului românesc din Transilvania că trebuie să lupte pentru drepturile sale. El va ridica romanitatea și vechimea la ranguri de argumente. O învânte și el dintr-un manuscris al lui Dimitrie Cantemir pe care îl cumpărase de la un negustor care l-a adus de la Petersburg la Viena. Șaguna îi va prelua steagul peste un secol. Cine ar mai putea să cite memoriile și memorandumurile a înaintat și Șaguna la Viena! Națiunea română nu-i va uita niciodată pe Inocențiu Micu și pe Andrei Șaguna.

Concret și rezumînd, Inocențiu Micu, îndată după instalare (1732), va cere respectarea promisiunilor făcute românilor cînd au negociat uniația. Dar care să nu fi știut el cîte se ascundeau în spatele uniației? Să nu fi știut că chiar la „sinodul” prezidat de

Ioan Inocențiu Micu — Klein...

Teofil în 1697 a participat, cu rol determinant, călugărul iezuit Paul Dislslau Baranyi, transferat în acest scop în Alba Iulia?

Promisiunile făcute lui Teofil, la cerere, și apoi lui Atanasie, în rezumat se reduceau la următoarele: preoții ortodocși uniți să nu țină de ierarhia latină; uniții să nu mai fie considerați „tolerați”, ci egali cu toate celelalte religii recepte. Sinodul din 7 octombrie 1698, sub Atanasie, repetă în esență celeași condiții de unire, motivînd unirea pe privilegiile de care urmau să se bucure cei care se uneau. În acele sinodului lui Atanasie nu mai apar nici cele patru puncte, dar ele vor fi adăugate de iezuiții în versiunea latină. Ezităriile lui Atanasie Anghel l-au costat o chemare la Viena, unde a fost aspru admonestat de cardinalul Kollonich. Așadar, promisiunile au fost călcate de la început. Atanasie e nevoit să convoace un nou sinod, în septembrie 1700, și aria uniților, sub presiune, crește. Sub Teofil semnaseră 12 protopopi, sub Atanasie în sinodul din 7 oct. 1698 semnaseră 38 de protopopi iar în septembrie 1700, tot sub Atanasie, 54 de protopopi. În 20 martie 1701 Atanasie face o declarație definitivă de unire, dar urmarea e catastrofală și cel dintîi care o simte așa e chiar Atanasie.

În 25 martie 1701 e rehirononit, în ritul latin, contrar înțelegerii, în toate treptele, pînă la episcop. Nicolae Iorga, citat adesea cu declarații pozitive făcute despre Școala Ardeleană, și transpuse ca făcute despre uniație, a scris despre actul săvîrșit de Atanasie: „cel mai impostor act public săvîrșit pînă atunci de vreau vlădică românească”.¹⁵

Dar să trecem la o nouă etapă, și la o nouă temă a luptei lui Inocențiu Micu.

Concomitent cu tratativele cu catolicii, apar și diplomatele leopardine, documente ale cancelariei habsburgice, redactate însă de Kollonich (cf. Albu, op. cit. p. 55). Într-una din ele (art. 3), se prevedea că „chiar și fărâni, după ce trec la unire, să fie considerați ca indigeni, ca toți ceilalți fii ai patriei, iar nu numai tolerați, ca pînă aici”.¹⁶ Ce frumos, dacă ar fi fost așa! Dar în articolul 5 al aceluiași Diplome, se prevedea și delegarea pe lingă episcopul unit a unui teolog latin care să-l îndrumeze. Diploma aceasta din 19 martie 1701 „s-a pierdut” însă! Dieta transilvană n-a publicat-o și nici n-a mai fost rescrisă. S-a pierdut pentru ca să nu se mai țină seama de art. 3 care, spre stupefacția celor trei națiuni recepte, egala pe fărâni români cu acestea, adică cu ungurii, cu sașii și secuții. Diploma a scandalizat stările (cele trei națiuni) și a fost făcută pierdută. Dar nu s-a uitat art. 5 care a fost pus în practică imediat. Teologul catolic iezuit, pe lingă episcop, a fost numit de îndată de Viena, și chiar pe cheltuiala episcopului, care va fi obligat să-și și hrănească temnicerul, străin de neam și limpede instrument al latinizării,¹⁷ adică la catolicizarea completă.

Simplificînd și reducînd la esențial multe din faptele cu care s-a întîlnit nou numitul episcop Inocențiu Micu, vom spune doar atît: în el se va trezi conștiința românească și demnitatea celui înșelat pe față și pus să accepte pentru neamul și Biserica sa, în continuare, condiții de existență umiltoare!

El a urmărit, în principiu, două revendicări, fără de care nu-și putea justifica nici existența omească, nici pe cea românească, a lui și a confrăților lui români. Nu-și putea justifica nici responsabilitatea episcopală proprie.

A cerut fără încetare trecerea românilor în categoria *natio valahica*, așa cum li se promisese. Nu i s-a admis nici termenul de *gens valahica*. Și a mai cerut respectarea condițiilor sub care au acceptat trecerea la uniație: păstrarea Legii strămoșești și independența Bisericii. Dar începînd el lupta, au început-o și adversarii românilor împotriva lui. A cerut un loc în guvernul Transilvaniei, ca să susțină drepturile națiunii sale.¹⁸ I s-a refuzat. A cerut retragerea teologului iezuit.¹⁹ I s-a refuzat. Samuil Micu observă, în *Istoria Românilor*, că episcopul se putea numi vicarul teologului: „căci vlădicul numai numele l avea, iară dirigătorul episcopesc teologul acesta o purta, cînt vlădicul se putea zice a teologului vicarului”.²⁰

Putea acest lucru să nu-l indigneze și să nu-l irite pe un om ca Inocențiu Micu?

A început alcătuirea de memorii către Maria Tereza. Reclama mereu aceleași drepturi pentru națiune și independența Bisericii sale. Catolicul Gyulafi, președintele Cancelariei aulice transilvane, îl amenință în 1743 că îl va pune sub jurisdicția romano-catolică. El se plînge împărătesei, dar rămîne pe plîngerea. Și cu toate plîngerile. Rămîne și cu teologul latin iezuit care îi cenzura pînă și gîndurile.

Amenințată din nou cu părăsirea uniației!²¹ I se ordonă să nu corespundeze cu domni Valahiei și Moldovei.²² La un moment dat e întebat de Viena, cînd e chemat la un fel de proces împotriva lui, dacă a convocat Sinodul din 1744 cu aprobarea arhiepiscopului catolic de Esztergom. Nici nu răspunde la o astfel de întrebare.²³

Din ultima călătorie la Viena (23 iulie 1744), unde a fost supus la 88 de întrebări inchiuzitoriale, torturante, nu s-a mai întors în Transilvania. Se dusese acolo în calitate de solicitant, și se trezise acuzat. În toată procesului a părăsit Viena fără înscuvițarea autorităților și a plecat să se salveze la Roma. Naivul! A plecat în gura altor inchiuzitori. A considerat forul din Viena „lor secular incompetent”, pentru că, zice el, era și episcop și magnat, și a crezut că, dacă va da Romei, acolo la ea acasă, asigurări asupra loialității lui ca prelat unit, va fi înțeles și ajutat. Părintele Stăniloae crede că greșea lui Micu a fost tocmai aceea de a nu fi sesizat cît de strîns erau legăturile dintre Roma papală și Curtea din Viena.²⁴

Într-adevăr, Roma l-a făcut captiv. Și-a putut totuși conduce eparhia din Transilvania, de la Roma, timp de șapte ani. Își cunoștea drepturile canonice și nu renunța la ele (1744—1751). În acest timp a vrut să se întoarcă, să mai negocieze cu cei din Viena, cu nunțul papal, cu împărăteasa, dar în 1745 Viena îi trimite răspuns negativ. La acesta se raliază și Curia română.²⁵ Încetul cu încetul e pus sub aspre acuzații și declarat vinovat pentru toate cererile pe care le face. Dar nu mai este lăsat să se aperse. El nu încetează a se declara nevinovat, loial, și Curții vieneze și Curiei romane, se declară doar nedreptățit, atît el, cît și poporul și Biserica sa.²⁶

Acum încep presiunile Vienei ca Roma să-l convingă să demisioneze. Dirz, deși amenințat, el nu acceptă. Perseverează în cererile sale. În 1746 trimite un memoriu cardinalului Albani, explicîndu-se limpede: vrea ca preoții să aibă aceleași drepturi ca și cei maghiari; vrea ca dijmele românilor uniți să meargă la clericii români, nu la calvinii sau la alții; vrea ca românii să fie admiși în funcții publice, în mod egal cu ceilalți de alte națiuni. În sfîrșit, acceptă și teologul prevăzută în Diploma leopardină, dar cere ca acesta să nu fie nici străin, nici catolic, ci român de rit oriental, că doar, acum, zice el, avem

și noi românii teologi, cu studii la *De Propaganda-Fide*. Nu i se acceptă nimic. Teologii uniți nu se bucurau de încredere și, mai ales, se știa că nu vor servi catolicizarea deplină a credinței uniților și a ritului lor.

Părintele Stăniloae apreciază astfel trăsăturile mari ale caracterului lui Inocențiu: „În lupta lui — cu iezuiții el urmărește eliberarea Bisericii sale, căci ei vouă să o supună, ca pe orice Biserică locală, puterii lor și prin aceasta puterii centrale a papei. În aceasta și vede Inocențiu Micu Klein cauza dușmăniei iezuiților împotriva sa: în opoziția pe care el a făcut-o voievoi lor de a supune Biserica unită din Transilvania”.²⁷

Iată chiar cuvintele lui Inocențiu: „Ei (iezuiții) își arogă o putere absolută asupra episcopului, pentru că iezuiții nu voiește să presteze episcopului jurămîntul datorat și să-i declare ascultare și supunere, nici să îngăduie ca episcopul să facă ceva lădă consumămîntului lui”.²⁸ El vede în iezuiții teolog latin o jignire și o înjosire a sa și a Bisericii sale.

Personalitate puternică, chiar în captivitate, Inocențiu Micu nu acceptă instituția iezuitului-teolog, în umbra căruia el se vedea, ca episcop, cu miștile legate, controlat, admonestat, captiv. Cu cît cardinalul Albani îl sfătua mai mult să se pensioneze, cu atît Inocențiu își revendică mai mult independența și drepturile sale episcopale.

La un moment dat îndrăznește ceva care îi va stupefia pe cei din Vatican: excomunică pe iezuiții *Balogh*, teologul episcopiei din Blaj,²⁹ arătînd și motivele, și anume faptul că își arogă conducerea episcopiei, fără nici un drept. Trimite papei cartea de excomunicare și îl roagă să nu-l dezlege pe Balogh, ci să comunice hotărîrea sa arhiepiscopului de Esztergom, arhiepiscopului Vienei, episcopului latin de Alba Iulia, și chiar și împărătesei.

Ce consecințe a putut avea acest lucru, ne putem ușor imagina. Dar el rămîne pe poziție. Își cunoștea drepturile canonice și nu era dispus să renunțe la ele.

Să încheiem prin aceasta capitolul teologului iezuit. Sper că e de ajuns și e de ajuns de clar în ce măsură Inocențiu vedea în el un opresor, unul care nega, și fura, și desființa libertatea și independența Bisericii sale.

Dar din acest moment începe un alt episod al luptei sale pentru independență, la care nu se aștepta, și care îl va amări, peste măsură, pînă la disperare. Pînă acum se credea sprijinit de Biserica sa de acasă. Aceasta îi dădea forță și curaj. Numise vicar care să lucreze în absența sa, pe Petru Pavel Aron, care i se dovedise credincios și prieten. Îi trimite și lui actul de excomunicare a teologului iezuit, Balogh. Și iată surpriza, trădarea șarpelui încălzit la sîn: Petru Pavel Aron trece de partea adversarilor săi! Lui Inocențiu nu-i vine să creadă. Scrie scrisori. Cere publicarea în limba română a excomunicării teologului iezuit, ca să știe tot poporul din Transilvania de hotărîrea sa. Dar Petru Pavel Aron arată totul iezuitului, scrie la Viena, scrie la Roma, acuzîndu-l pe Inocențiu. Nunțul de la Viena cere îndrumări de la Congregația *De Propaganda Fide*, și apoi îl sfătuește pe Petru Pavel Aron să nu mai asculte de Inocențiu. O face print-o scrisoare din 25 februarie 1747.³⁰ Îl asigură că papa nu va valida eventuala excomunicare a sa, a lui Petru Pavel Aron, așa că să nu se teamă.

Inocențiu continuă să-și exercite, de la Roma, jurisdicția asupra Transilvaniei. Îl numește pe Aron „trădător, urmaș al lui Iuda”³¹ și îi interzice să convoace un sinod fără aprobarea lui, cînd aude de această intenție a lui Petru Pavel Aron.

Temeiul poziției lui Inocențiu era vechiul drept canonic orientat, care face din episcop păstorul suprem și definitiv în episcopie sa, drept păstrat de la Hristos, nefiind atins nici de turci, și nici de păgîni.³² El arată că vechile canoane nu-i permit să demisioneze. Cere lui Petru Pavel Aron poacăntă. Acesta nu ascultă. Și atunci se produce și al doilea mare act de îndrăzneală a lui Inocențiu. La 25 august 1747 anunță protopopilor săi depunerea și excomunicarea lui Petru Pavel Aron, și numirea lui Nicolae Pop din Balomir, ca vicar. El afirmă că este dreptul lui să-și numească vicar, sau să-l revoce pe cel vechi. „Eu sînt episcop greco și am jurisdicție proprie”, scrie el.³³ Fusese avertizat de Calani, cmul cardinalului Lercari, secretarul Congregației *De Propaganda Fide*, să nu-l excomuniche sau să-l depună pe Petru Pavel Aron, pentru că papa îl va numi vicar apostolic; dar Inocențiu nu crede că e drept să asculte.

I se cere din nou să demisioneze. E amenințat de Viena că episcopul unit de Muncaci îi va prelua jurisdicția în Transilvania. Răspunde: „Nu sînt episcop al Austriei, nici al latinilor din Transilvania, deci acestia nu pot trece peste Biserica mea văduvită de episcopul ei”. Și mai scrie: „Această captivitate romană este o injurie pentru întreaga națiune română ca și pentru Ungaria și pentru dreptul ginților”.

Este emoționant și zguduitor cuvîntul său și, mai ales, dramatic prin dilema în care se află, cînd își afirmă loialitatea față de papă, dar și față de Biserica și neamul său. El nu găsește vreo contradicție între aceste două loialități, mai ales că fuseseră contractate prin unirea din 1700 ca atare, iar acum e pus în situația de a nu mai înțelege nimic. „Căci cu ce a păcătuit Biserica mea față de Sfîntul Scaun, să facă captiv pe episcopul legitim al acestei Bisericii, fără o procedură de drept, să văduvească Biserica mea de păstor și să o priveze de drepturile sale juste contrar drepturilor Bisericii Orientale și a ginților, printr-un act nemaiauzit de putere de dominație”. El se plînge mai departe că „e supus intenției de ucidere prin foame”.³⁴ Se vede că o ducea destul de greu la Roma și nu-l ajuta nimeni. Dimpotrivă, se făcea totul ca să-l facă să dispară.

În cele din urmă se amestecă și împărăteasa și papa în mod direct. Petru Pavel Aron e numit vicar apostolic (15 mai 1748). Dar această instituție a vicariului apostolic era latină și însemna afirmarea puterii papale într-o Biserică locală orientală, cu statut special.³⁵ În virtutea dreptului episcopului oriental, Inocențiu nu-și retrage excomunicarea lui Petru Pavel Aron. Dar presiunile devin mari, ultimele și, la 21 mai 1748, sleit de puteri, Inocențiu cedează. Revocă excomunicarea. E obligat să spună că n-a știut că Petru Pavel Aron fusese numit de papă vicar apostolic și că a acționat împotriva papei. Astfel, bietul om se supune,³⁶ deși are în continuare convingerea că papa nu are dreptul de a exercita în dieceza sa o putere ordinară.³⁷

Dar nici după aceasta nu demisionează. Va mai rezista încă trei ani, pînă la 5 mai 1751, cînd, torturat prin foame și presiuni, cu promisiunea unei rente anuale de 1200 de florini acordată de împărăteasă, semnează actul de abdicare.

Dar nici după această dată umilințele, agravate de boală și singurăătate, n-au încetat. A mai avut „un singur dor”, acela al românului legat suferitește de

glia străbună: să se întoarcă acasă. Așa, despuiat de tot ce avea și de tot ce era! A scris scrisori umiltoare lui Petru Pavel Aron, devenit episcop, rugîndu-se să-i îngăduie să se întoarcă. Era trecut de 70 de ani și nu mai era pericolos pentru nimeni, și nu purta cu el decît marea, adîncă durere de a nu fi putut fi folositor, precum ar fi vrut și simțit. Dar adversarii se mai temeau încă și de umbra lui, și de mormîntul lui. Nu li s-a înmuțat inima. Nu l-au îngăduit să se întoarcă. Și a murit trist, uitat, bolnav, înfrînt, poate chinat și de indoieli, cum remarcă părintele Stăniloae. A murit la 23 septembrie 1768, îngropat de străini, de rutenii care îl și călugăriseră odinioară. După abdicare a mai trăit așadar, la Roma, într-o lungă agonie, 17 ani.

Autorul *Plîngerii Sfîntei Mănăstiri a Silvașului*, un ortodox desigur, îl blestemă pe Petru Pavel Aron, dar e binevoitor cu Inocențiu Micu...

Crezuse în dreptate și dreptate nu i s-a făcut. A fost Inocențiu înfrînt? A fost înfrînt poporul său pentru care s-a luptat? A fost înfrînt Biserica sa pe care și-a dorit-o independentă, potrivit cu rînduilele canonice străvechi, care i se garantaseră în 1700? În momentul morții lui, totul a părut a fi înfrîngere. Urmele unora dintre înfrîngerile de atunci, în timp, s-au vindecat. Altele au fost alit de puterice, încît au perpetuat unele înfrîngeri care îl vor fi durînd și acum, răsăm nemîngiat în mormîntul lui printre străini.

Petru Pavel Aron, ajuns episcop, a continuat și el lupta împotriva teologului iezuit. Nu reușește. I se opun și Viena și Papa. Abia Grigore Maior va reuși înlăturarea teologului, dar nu ca bunăvoioară a Romei sau Vienei. La 21 iulie 1773 ordinul iezuit s-a desființat. Dar ce avusese de făcut, făcuse și independența în sensul voit de Inocențiu Micu nu s-a mai putut realiza. În cele din urmă Biserica lui a devenit doar un rit oriental, golit de tot ce voise el să-i păstreze: caracterul oriental în dreptul canonic, în obiceiuri, în independența episcopului și numirea sa locală.

Să trimitem acum, la împlinirea a 300 de ani de la nașterea sa, o lacrimă pe o petală de trandafir pe mormîntul său, orice și oricine am fi, căci pentru neamul său și al nostru a suferit, pentru dreptate a luptat, pentru independența Transilvaniei a murit departe de ea, atunci cînd independența ei era gata să se piardă de tot, fiindu-i sufletul supus înstrăinării. N-a luptat degeaba. Urmașii lui, de ambele confesiuni, i-au preluat crezul. Amintirea lui Inocențiu Micu, chiar dacă lupta lui ne zguduie și nedreptățile la care a fost supus ne revoltă, amintirea lui e tonifiantă, pentru că lupta lui a fost exemplară.

Știm că Ioan Calvin, tirziu după ce l-a ars pe Miguel Servet, s-a căit și l-a ridicat pe locul arderii lui un obelisc pe care a scris doar un cuvînt: *Erravi!* Cînd ne va mîngia suferințele un cuvînt asemănător, pe un monument pe care cei care l-au nedreptățit l-i vor ridica undeva, poate în Transilvania unde ar trebui adus, după voia și dorul său, să se odihnească acasă.

Căci noi așa credem: că a fost adînc nedreptățit.

11 Vezi canonicul Augustin Bunea: *Episcopul Ioan Inocențiu Micu-Klein*, Blaj, 1900, p. 116.

12 *Istorie bisericească*, București 1822, p. 342.

13 V. III, 1964, p. 506—507.

14 Cf. Corneliu Albu: *Pe urmele lui Ioan Inocențiu Micu-Klein*, Buc. 1983, p. 237—238.

15 La Corneliu Albu, op. cit., p. 53.

16 Art. 3, cf. Albu, op. cit., p. 55.

17 Cf. D. Prodan, op. cit., p. 132.

18 Dr. Augustin Bunea: *Episcopul Ioan Inocențiu Micu-Klein*, Blaj, 1900, p. 337—338, cf. Pr. Prof. D. Stăniloae: *Uniatismul din Transilvania, încercare de dezmembrare a poporului român*, Buc., 1973, p. 52.

19 Cf. Ioan Micu Moldovanu: *Acele sinodale ale Bisericii de Alba Iulia și Făgăraș*, vol. II, Blaj, 1872, p. 83, cf. Stăniloae, op. cit., p. 53.

20 Vol. IV, p. 384, ms. la Bibl. Fil. Acad. Cluj, cf. D. Prodan, op. cit., p. 131.

21 Acest lucru îl afirmă și canonicul Aug. Bunea, op. cit., p. 117. Vezi și D. Prodan, op. cit., p. 185, 196—197.

22 Cf. Stăniloae, op. cit., p. 58.

23 G. Bogdan Duică: *Procesul episcopului Ioan Inocențiu Klein*, Caransebeș 1896, p. 69, cf. Stăniloae, p. 63.

24 Op. cit., p. 69.

25 Vezi Zenovie Piclișanu: *Corespondența lui Inocențiu Micu-Klein din exil*, București, 1924, p. 21.

26 Augustin Bunea, op. cit., p. 182—185.

27 Op. cit., p. 73.

28 La Z. Piclișanu, op. cit., p. 174.

29 Z. Piclișanu, op. cit., p. 39.

30 Vezi Aug. Bunea, op. cit., p. 213—214; Scrisoare la N. Nilles S.J. *Simbolae ad illustrandam historiam Ecclesiae orientalis*, vol. II, p. 581—584, cf. Stăniloae, op. cit., p. 79.

31 La Z. Piclișanu, op. cit., p. 74—75.

32 Z. Piclișanu, op. cit., p. 31, Cf. Stăniloae, op. cit., p. 79.

33 Z. Piclișanu, op. cit., p. 97—98.

34 Z. Piclișanu, op. cit., p. 102—103.

35 D. Stăniloae, op. cit., p. 79.

36 Vezi Scrisoarea lui Aug. Bunea, op. cit., p. 242—243.

37 Cf. D. Stăniloae, op. cit., p. 101.

Rugă

(la mormîntul lui Ștefan cel Mare și Sfînt)

Ingenunchem, mările Ștefan, de-atîta neputințe roși,

La sfîntul tău mormînt — tezaur cinșit de-ai

noștri moși, strămoși,

Unindu-ne cu tine ruga la Tronul milei Părintești,

Ca Domnul să-și întoarcă laja, spre fiii Tării

Românești.

La Putna, ceru-i mai aproape și Basarabia, mai Vie,

Moldova ta, cu Cernăuții — adevărata Românie —

Mai înălțuiește o minune, hotarele să se-ntregească

Să fie iarăși împreună toată suflarea românească.

SIMBOLUL APOSTOLIC

Încă de timpuriu, Biserica a compus, pentru înlesnirea credincioșilor, care n-aveau timpul sau pregătirea corespunzătoare să înțeleagă Sf. Scriptură, rezumate ale punctelor de credință, numite și simbole de credință. Denumirea de simbol vine de la grecescul „simvolon” care înseamnă indiciu, semn, iar în cazul nostru semnul adevăratei credințe și mai poate însemna și o lucrare comună, a mai multora. Ele se mai numesc și „crezuri”, deoarece toate încep cu cuvîntul „cred”. Fiecare creștin era dator să știe pe dinafară Crezul și să creadă în cele cuprinse în el. Cei ce se pregăteau să primească Taina Sf. Botez, trebuiau să știe Crezul. În cele dintâi veacuri creștine, aproape fiecare Biserică mai de seamă își avea Simbolul sau Crezul său. Aceste simbole de credință nu se deosebeau între ele, decît prin felul de redactare, fondul era același. Astfel găsim simbolele în Bisericile din Ierusalim, Antiohia, Cezareea Palestinei, Alexandria, Roma, Aquileea, s.a.

Încă de la Sf. Iustin Martirul și Filozoful, găsim pașajii ce par ecoul unui simbol de credință memorizat. Sf. Irineu și Tertulian citează sau se provoacă la un simbol de credință, care rezuma esența credinței creștine și se cerea de la cel ce vroia să intre în sinul Bisericii sau să fie recunoscut membru al ei.

La Sinodul I Ecumenic de la Niceea (325) s-au examinat simbolele de acest fel ale mai multor comunități însemnate ca: Ierusalim, Cezareea Palestinei, Nicomidia, etc., și s-a constatat că textul prezintă diferențe mici de tot, părînd numai redactări ale unui singur simbol vechi.

Pe lângă aceste simbole de credință ale Bisericilor, mai găsim asemenea simbole la unii Părinți bisericești, cum este, de exemplu, Simbolul Sfinților Grigorie Taumaturgul, care se referă, în special, la Treime și expune această dogmă de o manieră foarte exactă. „Un singur Dumnezeu, Tatăl Cuvîntului viu, al Înțelepciunii Sale substanțiale, al Virtuții Sale, al Chipului său Vespnic, născător desăvîrșit al Celui desăvîrșit, Tatăl al Fiului unic. Un singur Domn, singur ieșit din Cel ce singur este, Dumnezeu din Dumnezeu, Expresia și Chipul dumnezeirii, Cuvîntul lucrător, Înțelepciunea care cuprinde întregul univers și virtutea producătoare a întregii creațiuni. Fiu adevărat al Tatălui adevărat, nevăzut din nevăzut, nestricăcios din nestricăcios, nemuritor din nemuritor, vespnic din vespnic. Și un Duh Sfînt care-și are ființa din Dumnezeu, și a fost revelat de Fiul oamenilor; chip al Fiului, desăvîrșit din desăvîrșit; viață, cauză a celor vii; sfințenie care produce sfințirea, în care se manifestă Dumnezeu Tatăl, carele e mai presus de toate întru toate, precum și Dumnezeu Fiul, carele este pretutîndeni; Treime desăvîrșită în glorie, eternitate, împărăție nici împărțită nici înstrăinată. Nimic creat deci în Treime, nici sclav, nici introdus, ca neexistînd la început și apărînd mai apoi; căci nici Fiul n-a lipsit vreodată Tatălui, nici Duhul Fiului, ci neschimbabil și neschimbată a fost totdeauna aceeași Treime.”

Tot așa avem și Simbolul apostolic. Cel mai vechi text al acestui simbol și pe care noi îl avem, este în limba greacă. El ni se face cunoscut pe diferite căi. Astfel îl găsim, în limba greacă, în scrisoarea pe care episcopul de Ancira, Marcel, o trimite, pe la anul 340, către papa Iuliu I, ca mărturisire de credință oficială și ca justificare a ortodoxiei sale, iar în limba latină îl avem datorită redactării date de Rufin, pe la anul 400.

După cei doi, textul ni se prezintă astfel: „Cred în Dumnezeu, Tatăl atotfăcător și în Hristos Iisus, Fiul Său unul născut, Domnul nostru, cel ce s-a născut din Duhul Sfînt și Maria Fecioara, cel ce sub Pontiu Pilat a fost răstîgnit și îngropat, a treia zi a înviat din morți, s-a suit la ceruri, șade de-a dreapta Tatălui, de unde va veni să judece viii și morții; și în Duhul Sfînt, Sfînta Biserică, iertarea păcatelor, învierea trupurilor. Amin.”

Același simbol l-a comentat și Sf. Chiril al Ierusalimului, în catehezele sale, pe la anul 370, iar pe timpul lui Rufin, episcopul Niceta de Remesiana, într-o carte în șase volume pentru instruirea catehumenilor. La Niceta textul e mai bogat decît la Rufin, cu câteva adăugări neesențiale. Și astfel: la „Tatăl atotfăcător” se mai adaugă: „pătimitor, morții”, la „Biserică” se adaugă: „eumenică”, comuniunea sfinților”, și la „învierea trupurilor” se mai adaugă: „viața vespnică”.

Unii consideră că acest simbol ar fi fost alcătuit de Sfinții Apostoli. Rufin de Aquileea, de care am amintit mai sus, spune că Sfinții Apostoli, înainte de a se fi despărțit, în anul 42, din Palestina, ar fi convenit să facă un simbol, pe care însă nu l-au scris și el se numește „Simbol apostolic”. Ei se hotărîseră să-l predea întregii lumi, prin viu grai. Tot în legătură cu acest Simbol, care a fost găsit în douăsprezece articole, s-a spus că fiecare Apostol ar fi făcut cite unul. Această idee s-a născut de prin sec. VI, pe baza unor scrieri atribuite. Pînă în sec. V, acest Simbol a fost scotit ca al Apostolilor. Primul care a negat această proveniență, cu toată primejdia rugului, a fost un canonic de la Florența, Laurențiu Valia.

Biserica romană a dat acest Simbol catehumenilor, ca să-l învețe, înainte de a primi botezul. Oricare ar fi data și fazele diferite ale istoriei lui, Biserica romano-catholică îl întrebunează, de secole, la liturghie și în învățăturile ei catehetice.

Asa după cum am văzut, au existat simbole și în Orient. E puțin probabil, însă ca acest Simbol să fi avut vreo influență asupra celor din Orient.

După unele mărturii din scrierile Sf. Ignatie al Antiochiei, Sf. Iustin Martirul și Filozoful, Tertulian, ar rezulta că acest Simbol ar fi de origine romană de la sfîrșitul sec. I și începutul celui de-al II-lea. În sprijinul acestei afirmații, vine și necesitatea unei formule de credință pentru cei care urmau să primească Sf. Botez.

Simbolul apostolic este un document important, vechi și prețios pentru Biserică. El conține în mod rezumativ esența doctrinei creștine.

Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu

Biruința faptei bune

(urmare din pag. 1)

faptă împlinită pentru mai binele vieții de aici. Un ajutor cit de mic arătat unui nevoiaș, oricare ar fi el, nu va rămîne la nici un caz nerăsplătit...” Arată-mi în cele mici în ce fel este, căci nici chiar așa tu nu ești străin de har — spune Sfințul Ioan Gură de Aur. Arată-mi precum a arătat văduva din Evanghelia, care, deși nu avea decît doi dinari, totuși i-a aruncat în visterie”. Sintem, așadar „călători”, dar în această călătorie, prin faptele noastre, decim demnitatea noastră vespnică...

Pe de altă parte, biruința faptei bune se impune încă din această viață. Că nu totdeauna reușește să se impună cu promptitudine, este adevărat. Se întâmplă adesea ca aparținând înșelătoare, minciuna, nedreptatea, să biruiască. Această nu este însă o biruință definitivă. S-a și formulat zicala că „adevărul umbăla cu capul spatei”... Dar totuși umbăla S-a spus apoi că „poți cu minciuna să prinzești, dar nu și să cinezi...” Poți duce, adică, prin șirtenie și viclenie în eroare pe cineva, dar cînd adevărul va străluci în toată puterea lui, te va orbi și te va arunca la stîlpul infamiei. Spunea un înțelept pe drept cuvînt că există o balanță a dreptății în această lume, în viața și conștiințele oamenilor, care tînde mereu să aducă taleretele balanței în echilibrul lor normal. „Adevărul iese la lumină”, ca uleiul deasupra apei, iar fapta bună rămîne biruitoare.

Multora li se pare că trebuie să aștepte prea mult și epuizîndu-li se puterea răbdării își pierd și în-

crederea și nădejdea în biruința faptei bune în această viață. Iar dacă pe deasupra le vine vreo neputință, sau în succes, se pierd în propria deznădejde și învinși le vine parcă greu să mai poată crede în biruința finală a faptei bune.

Există stări de descurajare și epuizare morală, dar tocmai de aceea, Apostolul ne îndeamnă să „nu fim ca cei ce nu au nădejde”... (I Tesaloniceni 4, 13).

Vorbînd de biruința faptei bune, ne referim în la importanța ei în eliminarea răului din ființa proprie căci „ce folos are cel care zidește casa altuia, dar pe a sa o distruge?” remarcă un Părinte al Bisericii.

Binele pe care îl cultivăm în ființa proprie este asemenea razei de soare care alungă norii ce toși ai păcatelor; sau a razelor de lumină care alungă întunecata moarte a patimilor... Iubirea alungă ura, minia, nedreptatea, invidia, restabilînd pacea și liniștea necesare bunei desfășurări a vieții, așa cum după furtună natura se liniștește și își intră în normal...

Prin nimic nu poate birui mai mult fapta bună, decît prin exemplul personal. „Mustră-i pe cei corupți prin viața ta curată, iar pe cei ce au sentimente fără rușine, prin înfrînarea ochilor tăi”, spune Sfințul Isac Sirul.

Pe de altă parte, fapta bună biruiește fapta rea ce ne vine din partea semenului. Se spune că regele Abradakes din Suza aflîndu-se în război cu Cyrus, își pierduse soția, Pantea, care devenind

Turist și pelerin pe urmele Sf. Apostol Pavel în Grecia (V)

Cu straiete albe adunate pe lângă trup, în sandale, înfiorat puțin de răcoarea dimineții, Apostolul Pavel străbate agale grădina care-nconjoară casa lui Iason. Sila și Timotei au coborît în oraș să țirguiască ceva de-ale gurii. Apostolul nu îngăduie ca șederea lor să fie spre greutatea gazdelor. „Nici n-am mîncat de la cineva pîne în dar, ci cu muncă și cu trudă am lucrat, noaptea și ziua, ca să nu împovărăm pe nimeni dintre voi” (II Tes. 3, 8). „Voi înșivă știți că miinile acestea au lucrat pentru trebuințele mele și ale celor ce erau cu mine” (F. Ap. 2, 34).

Își pune mina streasă în ochi care nu mai vîd lesne prea departe. Privește zarea limpede. În golf, marea e liniștită. Nici o corabie nu iese și nu se îndreaptă către port. În această dimineață se poate vedea, chiar și cu ochii slabi ai Apostolului, muntele sacru, Olympul, acoperit aproape tot anul de zăpadă, pe creasta cea mai înaltă. Nimeni n-a ajuns acolo sus, decît acivlele și închipuirea oamenilor. Poate de aceea elini ai statornic tocmai acolo, pe virful sprîjinit de cer, sălașul zeilor credinței lor păgîne. Aceștia, diriguți de atotputernicul Zeus, trăiesc și se poartă după bunul lor plac, se amestecă în și cu viața muritorilor, pierzîndu-și astfel, măcar parțial, nemurirea, dar și credința pămîntenilor în puterea lor divină. Vicleni, răi și răzbunători, robi ai patimilor și păcatelor lumești, zeii în viața și sufletele bieților muritori încătușate, înfricoșate, iar mintea nu cetează încă să-i infrunte. Cărturari, învățați, filozofi, scriitori îi mai iscodesc cu gîndul, dar nu ajung prea departe, sau nu îndrăznesc încă să-și calmeză victoriile spiritului liber. Cei mulți, săraci și fără știință, se nasc, trăiesc și mor încercînd să respecte o morală care devine la tot pasul contrariul ei, sub nestatornicia vremii și a vremurilor.

Apostolul vorbește, în gînd, cu lumea închipuită a legendelor olympiene. Se întrepruce o clipă. Ascultă un zvon care, ciudat, vine din lăuntru său, dintr-un adinc parcă necunoscut încă. E adincul Credinței. Netulburat și de aceea nu l-a simțit. Acum, o întrebare, suprapusă

(urmare din pag. I-a)

... au suferit batjocură și bici, ba chiar lanțuri și închisoare; au fost ucși cu pietre, au fost puși la cazne, au fost tăiați cu ferestrăul, au murit ucși cu sabia, au pribegit în piei de oaie, și în piei de capră, lipsiți, strîmtoarați, erau prîmiți. El, de care lumea nu era vrednică, au rătăcit în pustii, în munți, în peșteri, în crăpăturile pămîntului” (Evr. 11, 35—38). Cu toții alcătuiesc ceața mărturisitorilor credinței în venirea lui Mesia. Prin ei, Dumnezeu a pregătit omenirea întreagă pentru momentul de răsruce al întrupării Fiului Său, moment cu care începe „a doua etapă a credinței”. Dacă prima etapă a fost a așteptării, a nădejdii împlinirii făgăduințelor, a pregătirii pentru acest moment, aceasta a doua etapă este a realizării mîntuirii, a zidirii aici pe pămînt a împărăției lui Dumnezeu, a cărei temelie de nezdrunecat este credința.

Este demn de reținut faptul că primirea însăși a Mîntuitorului lumii s-a făcut tot în baza credinței, celor pe care Dumnezeu i-a implicat direct în realizarea planului Său. Astfel, Sf. Fecioară Maria crede cuvintele pe care le-a rostit ingerul și acceptă să devină Maica Celui mai înainte de vecl născut din Tatăl. „Iată, roaba Domnului. Fie mie după cuvîntul Tău!” (Lc. 1, 38), răspunde ea ingerului, după ce acesta îi vestise că „Duhul Sfînt se va pogori peste tine și puterea Celui Preainalt te va umbri, pentru aceea, și Sfîntul care se va naște din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema” (Lc. 1, 35). Pe credința în Dumnezeu se fundamentează și misiunea de Înaintemergător al Domnului pe care a îndeplinit-o Sf. Ioan Botezătorul, pentru că iată cum mărturisește chiar el: „Și eu nu-L cunoașteam pe El, dar Cel ce m-a trimis (Dumnezeu-Tatăl, n.n.) să botez cu apă, Acela mi-a zis: Peste care veți vedea Duhul coborîndu-se și rămînînd peste El, Acela este Cel ce botează cu Duh Sfînt. Și eu am văzut și am mărturisit că Acesta este Fiul lui Dumnezeu” (In. 1, 33—34).

Sfinții Apostoli, apoi tot în lumina credinței de care erau însuflețiti, cum că Dumnezeu va împlini făgăduința trimiterii în lume a lui Mesia, L-au urmat de îndată pe Acesta, atunci cînd El și-a făcut apariția pe malul lacului Galileii, adresîndu-le chemarea: „Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni” (Mt. 4, 19). Întărit prin harul Duhului Sfînt, ei au devenit martori ai Săi în Ierusalim, în toată Iudeea și Samaria și pînă la marginea pămîntului (F. Ap. 1, 8). În mod special, Sfințul Apostol Pavel s-a dovedit posesorul unei mari și puternice credințe în tot ales ca în numele lui Iisus Hristos să aducă „la ascultarea credinței, toate neamurile” (Rom. 1, 5).

Calendarul creștin s-a completat, pe parcursul secolelor, cu nume ale unei impresionante cete de mărturisitori ai credinței în Dumnezeu și în lucrarea Lui de mîntuire a lumii. Nici o predică

O femeie cu credință mare

rugăciune. Credința a făcut-o să fie statornică în rugăciune, să stăruiască, chiar și atunci cînd se părea că nu-i va fi ascultată rugăciunea. Aflase că Mîntuitorul a venit pentru oile care pierdute ale casei lui Israel. Ea se știa pe sine de alt neam și totuși n-a dat înapoi. Și nu numai că n-a dat înapoi, dar chiar s-a apropiat încă și mai mult de Învățătorul care avea putere să facă minuni. S-a apropiat de El și i s-a închinat și a adăugat la rugăciunea ei, zicînd: „Doamne, ajută-mă”.

„Doamne, miuiește-mă” și „Doamne ajută-mă”, sint cuvinte de rugăciune, pe care femeia cananiancă le-a adresat Mîntuitorului, cu gîndul de a i se elibera

zeule”, tot așa zice și cînd se uită la purtarea celui credincios”, spune Sfințul Ioan Gură de Aur; iar un alt Sfinț Părinte precizează că „numind pe Dumnezeu Tată, trebuie să ne purtăm ca fiii Lui, pentru ca, precum sintem noi multumii de Dumnezeu Tatăl nostru, tot astfel să fie și El de noi. Să fim ca niște temple ale lui Dumnezeu, pentru ca Dumnezeu să locuiască pururea în noi” (Sfîntul Ciprian).

Aceasta este biruința vespnică a faptei noastre bune ca adresare către Dumnezeu. Prin fapta bună arătăm că sintem fiii Lui și că iubirea Lui rămîne biruitoare în viața noastră. Aceasta este bucuria vespnică a comuniunii cu Dumnezeu și asupra ei rămîne pecetluită binecuvîntarea Deputului Judecator. „V-am îndemnat stăruitor — spune Apostolul — ca să umbălați în chip vrednic de Dumnezeu, care v-a chemat în împărăția Sa și la mărirea Sa” (I Tesaloniceni 2, 20).

Rămînîndu-i statornic încă din această viață, să cerem Părintelui ceresc întru smerenie: „Sfîrsit creștinesc vieții noastre, fără durere, neînfruntat, în pace și răsupuns bun la înfricoșătoarea Judecată a lui Hristos”.

oglinzii liniștite a acestui adinc, îl stîrnește ușor, ca o pietricică aruncată pe lucil unui lezer de oameni: „Doamne, ce volesti să faci?”... Se cutremură... Cine a vorbit? Al cui a fost glasul? Al lui! Dar nu Pavel, ci Saul! Pentru că, pe semne, Saul a rămas în umbra de dinaintea luminatelor revelații de pe drumul Damascului. Pentru el, Pavel, totul s-a limpezit atunci și sint aproape zece ani de cînd înfruntă, cu făptura lui puțină și „cu bold în trup”, muntele de cremene al necredinței și rătăcirii „neamurilor”, la care a fost trimis să propovăduiască Evanghelia lui Hristos. Dar, tot din adincul său, gîndul îi luminează iarăși: „Nu sint stăpîn pe mine? Nu sint eu apostol? N-am văzut eu pe Iisus, Domnul nostru?” (I Cor. 9, 1).

Își șterge fruntea de o sudoare rece. Soarele a răsărit și aruncă razele tocmai pe crestele înzăpezite ale Olympului. Îl dor ochii de ațîta lumină. Își adună puterile, se rează de trunchiul platanului bătrîn care umbrește curtea lui Iason. Închide pleoapele. Se simte apăsat de o povară mai grea decît cea de pînă acum. Știe de ce: va trebui să stea față în față și să-i infrunte singur pe inexistenții zeii olympieni. Nu, n-a greșit spunînd „inexistenții”, deși ei par a fii adevărați mai ales în frica pe care au sădit-o în oameni. El știe că nu există decît un singur Dumnezeu — chiar dacă într-o trinitate de persoane — și care i-a poruncit și l-a învrednicit să „poarte numele Lui înaintea neamurilor și a regilor și a fiilor lui Israel”. Dar oamenii acestor locuri, elini, cred în acești ze, fără să-i fi văzut vreodată și fără să le fi cunoscut puterea Binelui, nici iubirea, ci doar Frica! Și acum el, Pavel, trebuie să le surse această credință — și această Frică! — și să-L facă pentru ei cunoscut și înțeles pe Cel pe care el, Apostolul, L-a văzut în toată strălucirea dumnezeirii Sale. Aici, la Tesalonic, va avea de urnit muntele de desertăciune al credinței în idoli și legendele despre ei, iar pentru aceasta, armă îi este Cuvîntul Evangheliei lui Hristos. De jur împrejur, o mare de necunoaștere și de ură, a propriului neam, iudeu, bicinsnicia firii omenesti, cleveitoare, răzbunătoare și chiar în stare să ucidă atunci cînd nu poate înțelege. Pentru o clipă se simte slab. Inima i se strînge cu durere. Ghimpele îndoleii îi rănește cugetul. Mai tîrziu?, sau cînd?, nici el nu mai știe, parcă filipenilor le-a spus — sau le va spune cîndva? —: „... Toate cite le pot întru Hristos... Cel care mă îmbracă cu putere...”.

Lidia Popița-Stoicescu

Credința în Dumnezeu...

pe le-a putut sta acestora în cale spre a-l urma pe Fiul lui Dumnezeu, Care i-a chemat să-și poarte și ei crucea suferințelor așa cum El însuși a purtat-o pînă la Golgota.

Necesitatea imperioasă a credinței în procesul de mîntuire a oamenilor a fost arătată chiar de către Mîntuitorul Hristos, Care, în răstimpul propovăduirii Evangheliei Sale, a săvîrșit vindecării ale unor bolnavi, neputincioși sau stăpîniți de diavol numai în baza credinței aceluia sau a celor care l-au solicitat, în numele lor, ajutorul. Spre a oferi doar cîteva exemple, ne vom referi la cazul celor doi orbi din Capernaum care se țineau după Iisus și strigau în urma Lui, zicînd: „Miluiește-ne pe noi, Fiule al lui David”. Intorcîndu-se spre ei, Domnul i-a întrebat: „Credeți că pot să fac Eu aceasta?” La răspunsul lor afirmativ, Evanghelia ne spune că „S-a atins de ochii lor, zicînd: După credința voastră fie vouă! Și îndată s-au deschis ochii lor” (Mt. 9, 27—30).

Femeii cu scurgere de sînge, care din îmboldul credinței s-a atins în taină de poalele hainei Lui, Domnul, vindecînd-o de neputința ei, îi adresează aceste cuvinte: „Îndrăznește, fiică, credința ta te-a mîntuit” (Mt. 9, 22).

Și lui Iair, mai marele sinagogii, a cărui fiică murise, Domnul îi adresează de asemenea cuvintele de îmbărbătare: „Nu te teme, crede numai și se va izbăvi” (Lc. 8, 50).

În chip și mai lămurit Domnul ne asigură că mîntuirea poate fi dobîndită numai prin credință atunci cînd vorbind în taină cu Nicodim îi dezvăluie acestuia marele adevăr că: „Dumnezeu așa de mult a iubit lumea, încît pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață vespnică”. (In. 3, 16).

Înălțîndu-Se de pe pămînt la cer, Mîntuitorul a lăsat ucenicilor Săi acest testament: „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede și se va boteza se va mîntui, iar cel ce nu va crede se va osîndi” (Mc. 16, 15—16).

Nici un alt considerent în afară de credința adevărată, dublată de o viață bineplăcută lui Dumnezeu, nu va fi luat în seamă atunci cînd se va pune problema răspătirii drepte a fiecărui în împărăția ce va să fie. Despre lucrul acesta ne încredințează Sf. Apostol Pavel cînd scrie că: „În Hristos Iisus nici tăierea împrejur nu pretuiește nimic, nici netăierea împrejur, ci numai credința care este lucrătoare prin iubire” (Gal. 5, 6).

De altfel, nimic de valoare și tainic nu se poate fărîi în această lume fără suportul unei credințe puternice, care îl antrenează pe om în direcția idealului desăvîrșirii sale.

Iar credința adevărată este numai aceea pe care au mărturisit-o și întru care s-au mîntuit bunii și străbunii noștri, credință păstrată încă de la Apostoli și păstrată neschimbată de sfința Biserice.

ta, „fie ție precum volesti”. Era tocmai ceea ce căuta femeia cu credință mare: să nu se mai chinuliască fiica ei. Și Domnul i-a împlinit dorința, căci „s-a vindecat fiica ei în ceasul acela”.

Pentru credința ei cea mare, pentru stăruința ei în rugăciune, pentru smerenția ei, femeia cananiancă a fost învrednicită să fie cuprinsă în Sf. Evanghelia, ca să învățăm și noi de la ea să stăruim în rugăciune, să fim recunșători în bunătatea Mîntuitorului, să-i dăm dreptate și să-i aducem închinăciune, lucrînd cu credința cită o avem, ca de la puțin să ajungem la mult, pînă ce vom avea și noi „credință mare”.

„de mîntuire”. Precaritatea existenței omenesti în fața „valului” ce „o bintuie”, este reliefată prin antiteza ce o creionează sintagmele cu rădăcini lingvistice în vechile cărți bisericești, din atributiva explicativă pe lingă primum subiect Noi: „Ce din mila Sfîntului / Umbră facem pămîntului”.

Muzicalitatea poeziei (de altminteri Rugăciune a fost pusă pe note încă din 1923 de către compozitorul Ioan Morozov (1885—1968) într-un poem pentru soprana, cor mixt și orchestră) este susținută de prozodia imnului religios: cele două strofe, de cite zece versuri, alternează rima împerecheată (în primele șase versuri), cu rima încrucișată (în ultimele patru versuri), iar vocativul numelui propriu, Marie, are o dispunere prozodică ce-i conferă calitatea de punct culminant al implorării.

În strînsă înrudire tematică cu poezia Rugăciune es e sonetul postum Răsai asupra mea, cu aceeași „rîvnă pioasă și tînjire crispată către Maica tuturor mîngierilor” (I. M. Răscu), cu deosebirea că aici poetul vorbește la persoana I singular, într-o invocare personală.

COMUNICAT

Deoarece, în ultima perioadă, în mass-media au fost făcute publice opinii contradictorii, incitante și, adesea nefundamentate îndejșuri, referitoare, pe de o parte la ceea ce ar putea fi denumit „fenomenul religios de la Pucioasa-Gloden” și pe de altă parte la implicarea Prea Sfințitului Irineu Bistrițeanul în această problemă, Biroul de Presă și Comunicații al Patriarhiei Române face următoarele precizări:

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa de lucru din 22 ianuarie 1993, pe baza datelor pe care le define în prezenta, a analizat fenomenul Pucioasa-Gloden și consideră că acesta nu se înscrie în tradiția Bisericii Ortodoxe, în ceea ce privește învățătura de credință și formele de manifestare ale vieții

religioase. Pentru studierea în continuare a fenomenului, s-a hotărât formarea unei comisii speciale care urmează să cerceteze acest caz și să tragă concluziile ce se impun.

În aceeași ședință, Sfântul Sinod a luat act de mărturisirea scrisă a Prea Sfințitului Irineu Bistrițeanul, potrivit căreia Prea Sfinția Sa regretă implicarea sa personală în fenomenul religios de la Pucioasa-Gloden și se desolidarizează de el. Prin aceeași mărturisire, Prea Sfinția Sa afirmă: „Îmi cer iertare pentru tulburarea pe care am pricinuit-o și îndăduiesc să fiu credincios comunității sinodale și învățăturii noastre de credință, așa cum am jurat la hirotonia mea întru arhieru”.

PATRIARHIA ROMÂNĂ
Biroul de Presă și Comunicații

INFORMAȚII

— Joi 14 ianuarie a.c., Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului a primit la reședința mitropolită din Sibiu, pe Dl. Mircea Ilicea, vicepreședintele Alianței pentru Pace din România. Domnia sa a fost însoțit de dl. dr. Iile Dumitru, Consilier de specialitate.

— Vineri, 15 ianuarie Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Consiliului Eparhial Sibiu.

— Sâmbătă, 16 ianuarie Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Adunării Eparhiale Sibiu.

— Duminică, 17 ianuarie, Î.P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în biserica cu hramul „Buna-Vestire” din Brașov, rostind un ales cuvânt de învățătură, legat de viața și activitatea Cuviosului Antonie cel Mare prăznuit de Biserica creștină în această zi.

La sfârșitul Sf. Liturghiei, Î.P.S. Sa a hirotesit întru iconom-stavrofor pe vrednicii preoți parohi Mihai Manolache și Adrian Boghici.

De la Centrul Eparhial Î.P.S. Sa a fost însoțit de P.C. Arhid. prof. Dr. Ioan Floca și P. Cuv. Arhid. Visarion Băltat, secretar eparhial.

În aceeași zi, după masa, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de binecuvântare a unei plăci comemorative așezate pe zidul Casei de Cultură din Brașov, amintind de trecerea prin Brașov a Luceafărului poeziei românești, poetul M. Hai Eminescu. Apoi în sala arhiepiscopală a Casei de Cultură, Î.P.S. Sa a prezentat comunicarea „Pașii Poetului”. Au fost prezenți oficialități ale Prefecturii și Primăriei, oameni de cultură, un numeros public.

Între 19—23 ianuarie, Î.P.S. Sa a luat parte la București la lucrările Sinodului Permanent, ale Adunării Naționale Bisericești și ale Sf. Sinod.

— Marți, 19 ianuarie, Î.P.S. Sa a oficiat, împreună cu alți ierarhi, la minăstirea Casin din București, slujba de inno mintare a marelui bărbat de stat și patriot Anton Crihan, rostind și panegiricul celui ce a fost unul din făuritorii unirii Basarabiei cu Țara Mamă în 1918.

— Joi 21 ianuarie, Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Colegiului Electoral Bisericesc în vederea alegerii noului arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului. Cu acest prilej Î.P.S. Sa a rostit Cuvântul de deschidere a lucrărilor Colegiului Electoral.

— Luni, 25 ianuarie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Minăstirea „Brâncoveanu”, Sîmbăta de Sus, jud. Brașov.

— Marți, 26 ianuarie, Î.P.S. Sa a primit pe ziaristul Adrian Popescu de la ziarul local Tribuna, căruiu i-a acordat un interviu.

— Vineri, 29 ianuarie Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu.

— Sâmbătă, 30 ianuarie Î.P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în catedrala mitropolitană din Sibiu cu prilejul sărbătoririi Sf. Trei Ierarhi.

În cadrul Sf. Liturghiei, la momentul convenit P.C. arhid. prof. Dr. Aurel Jivi a fost hirotonit întru preot. După otpusț Î.P.S. Sa a hirotesit întru iconom-stavrofor pe P.C. Pr. Aurel Jivi și întru iconom pe P.C. Asist. V. Grăjdian, rostind apoi un cuvânt de învățătură.

În Aula Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu, a avut loc apoi Serbarea patronilor școlii, serbare onorată de prezența Î.P.S. Sale care s-a adresat cu acest prilej profesorilor și studenților prezenți la festivitate.

Arhid. Visarion Băltat

— Duminică, 10 ianuarie 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a slujit Sf. Liturghie și a predicat în capela Spitalului de neuropsihiatrie din Sibiu, împreună cu părinții profesori Vasile Mihoc, Iile Moldovan și Liviu Streza de la Facultatea de Teologie. După Sf. Liturghie, P.S. Sa s-a întreținut în cadrul unei agape cu conducerea spitalului și slujitorii ai acestuia așezămînt, medici și asistenți.

— Duminică 17 ianuarie, din încredințarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit Sf. Liturghie la capela Sf. Antonie din Sibiu, cu prilejul hramului. P.S. Sa a vorbit despre Sf. Antonie, părintele monahilor.

— Duminică, 24 ianuarie, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie la biserica Sf. Gheorghe din Brașov. După masă, în sala mare a amfiteatrului Universității din Brașov, P.S. Sa a vorbit în fața unui public foarte numeros despre „Sf. Euharistie — Taina împărăției lui Dumnezeu”, răspunzînd apoi numeroaselor întrebări care i-au fost adresate. Au fost de față P.C. prot. Zenovie Moșoiu și domnul primar al orașului, Moruzi.

— Sâmbătă, 30 ianuarie 1993, P.S. Serafim a slujit și predicat în biserica din Or. Victoria. În continuare P.S. Sa a participat la festivitatea Liceului teoretic din oraș, prilejului de aderarea sa la Astra și alegerea ca patroni ai acestei școli pe Sf. Trei Ierarhi. P.S. Serafim a vorbit despre Sf. Trei Ierarhi, exemple de studiu și de sfințenie. Au fost prezenți profesorii și elevii liceului ca și părinții elevilor. În reșita acestei manifestări un rol important l-au avut și P.C. preoți Cornel Codrea și Octavian Smădu.

Sera, P.S. Serafim a săvârșit vecernia în parohia Pojorita.

— Duminică 31 ianuarie, P.S. Serafim a slujit și predicat în „biserica „Adormirea Maicii Domnului” (grecească) din Făgăraș în prezența unei mari mulțimi de credincioși.

Sera, P.S. Sa a făcut vecernia la parohia Recea, insistînd în cuvîntul de învățătură asupra unității de credință amenințată astăzi de tot mai mulți lupi răpitori, susținuți din exterior.

Diac. Dumitru Dura

În anul 1992 în Arhiepiscopia Sibiului s-au pensionat următorii preoți: Forsea Ioan — revizor contabil — Centrul eparhial; Optrîș Liviu — Centrul eparhial; Urian Pantilie — parohia Dumbrăveni, prot. Medias; Criștia Nicolae — parohia Sadu II, prot. Sibiu; Cornea Ioan — parohia Voila, prot. Făgăraș; Urian Victor — parohia Bucium, prot. Făgăraș; Slavu Iile — parohia Vecerd, prot. Agnita; Curmei Nicolae — parohia Mercheasa, — Rupea; Itu Gheorghe — parohia Sinca Nouă, prot. Făgăraș; Boeriu Dosoitei — parohia Bradu, prot. Avrig; Oltanu Gheorghe — parohia Covasna-Voinești, prot. Sf. Gheorghe.

Tuturor acestora Centrul eparhial le mulțumește cu căldură pentru activitatea rodnică, unii chiar foarte rodnică, deusă de fiecare la locul său, rugînd pe Dumnezeu să le rînduască ani buni cu sănătate, cu noi și binecuvîntate împliniri.

Potrivit celor comunicate la timpul convenit, începînd cu acest număr publicăm rezultatele colectei pentru Fondul Filantropic Eparhial.

Tabel nominal

cu parohiile din prot. MEDIAS, cu specificarea sumelor cu care au contribuit la Fondul Filantropic Eparhial.

Parohia	Numele preotului paroh	Suma
Medias-Catedrală I	pr. Ioan Găban	93 000 lei
Medias-Catedrală II	pr. Cărăbaș Dumitru	93 000 lei
Medias-Catedrală III	pr. Muntean Gheorghe	93 000 lei
Medias-Sf. Treime	pr. Joantă Vasile	28 315 lei
Medias-Buna Vestire	pr. Gidea Grigorie	32 000 lei
Medias-Sf. Petru și Pavel	pr. Urs Iosif	21 500 lei
Alma D-veni	pr. Constantinescu Vasile	10 900 lei
Ațel	pr. Rusu Nicolae	33 100 lei
Axente Sever	pr. Isailă Mihai	20 000 lei
Bazna	pr. Sărășan Achim	20 500 lei
Boian	pr. Lepădatu Augustin	56 000 lei
Blăjel	pr. Idu Dumitru	91 000 lei
Biertan	pr. Tiriba Eugen	17 000 lei
Bratei	pr. Gherman Dumitru	28 000 lei
Buzd	pr. Mihailă Mihai	4 360 lei
Copșa Mică	pr. Ganea Corneliu	10 000 lei
Copșa Mare	pr. Culiman Liviu	3 000 lei
Curciu	pr. Coman Teodor	5 720 lei
Dumbrăveni I	pr. Erneanu Cornel	18 762 lei
Dumbrăveni II și III	pr. Vuță Ioan	17 730 lei
Dirlos	pr. Urdă Nicolae	22 500 lei
Hoghilag	pr. Roman Gheorghe	20 022 lei
Ighișul Nou	pr. Man Virgil	17 400 lei
Moșna	pr. Stan Terente	42 585 lei
Micăsa	pr. Chidu Ioan	5 070 lei
Enea	pr. Lupu Olimpiu	6 000 lei
Păuca	pr. Vaida Ioan	14 400 lei
Șeica Mare	pr. Vladoviciu Ioan	20 100 lei
Smig	pr. Turcas Florian	6 640 lei
Soroștin	pr. Fulea Olimpiu	21 230 lei
Șoala	pr. Pavel Aurel	16 690 lei
Saros D-veni	pr. Gherman Iulian	11 850 lei
Tîrnava	pr. Bucurenciu Ioan	65 600 lei
Țapu	pr. Chișiu Emanoil	10 200 lei
Valchid	pr. Timaru Ioan	6 345 lei
Valea Viilor	pr. Cristian Liviu	6 049 lei
Velț	pr. Cismaș Nicolae	13 000 lei
Motîș	pr. Negrei Dorel	8 930 lei

Total general lei 1 011 498 lei

Medias la 14 ianuarie 1993

Protopop,
Pr. Ioan Găban

Contabil,
M. Mărginean

Sărbătorirea patronilor Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu

În fiecare an la 30 ianuarie, Biserica noastră strămoșească prăznuiește pe marii corifei ai veacului de aur al creștinismului: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur, care sint, începînd cu anul 1936, și patronii învățămîntului teologic ortodox.

Zi de bucurie și de împliniri duhovnicești, sărbătoarea hramului Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu, a adunat și în acest an într-o atmosferă de comuniune sufletească și trăire autentică a valorilor creștine, pe profesorii, doctoranzii, studenții și toți ostenitori acestui așezămînt teologic, în at astăzi în Universitatea sibiană.

În dimineața zilei de 30 ianuarie s-a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în Catedrala mitropolitană din Sibiu de un ales sobor de preoți și diaconi, membri ai corpului profesoral, avînd ca protos pe Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului.

La momentul potrivit P.C. Arhid. Prof. Dr. Aurel Jivi, profesor la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu, a fost hirotonit întru preot pe seama capelei mitropolitane Sibiu.

Predica zilei a fost rostită de către P.C. arhid. Dr. Dorin Oancea, lector la Facultatea de teologie Sibiu, care într-un ales cuvînt a elogiat personalitatea de excepție a Sf. Trei Ierarhi în viața și spiritualitatea Bisericii creștine.

La sfîrșitul Sf. Liturghiei arhieresti, P.C. prof. Dr. Aurel Jivi a fost hirotesit întru iconom stavrofor iar P.C. Pr. asistent Vasile Grăjdian întru iconom.

Î.P.S. Sa a rostit apoi un scurt cuvînt de învățătură legat de Sfinții Trei Ierarhi.

După slujba din Catedrală, a avut loc, în Aula Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu, festivitatea propriu-zisă consacrată sărbătoririi hramului.

Festivitatea a fost onorată de prezența Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, a P.C. Părinți Consilieri ai Arhiepiscopiei. Au fost de față, reprezentanți ai Universității Sibiu, profesori, studenți alți invitați.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de către P.C. Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu, care și-a exprimat, în numele celor prezenți bucuria pentru prezența la această festivitate a Î.P.S. Mitropolit Antonie, arătînd și grija deosebită pe care Î.P.S. Sa o arată față de acest așezămînt de cultură teologică.

Multumind apoi celor doi reprezentanți ai Universității Sibiene precum și celorlalți participanți la festivitate, P.C. Sa a anunțat titlul prelegerii festive susținută de P.C. arhid. prof. Dr. Constantin Voicu titularul Catedrei de Patologie. Prelegerea avînd ca temă „Actualitatea Sf. Trei Ierarhi”, a fost o expunere de înaltă tinută științifică asupra teologiei Sf. Trei Ierarhi și asupra actualității acesteia în viața Bisericii creștine de azi.

După prelegerea festivă, corul studenților teologi dirijat de către P.C. pr. iconom Vasile Grăjdianu a prezentat un frumos concert de piese religioase. Au fost citite și fragmente din opera celor trei sfinți sărbătoriti.

Actorul Paul Mocanu de la Teatrul de Stat din Sibiu a recitat plin de însuflețire, poezia „Oltul” de Octavian Goga.

La sfîrșit a luat cuvîntul Î.P.S. Mitropolit Antonie care și-a exprimat bucuria de a lua parte la acest popas sărbătoresc din viața Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu. Î.P.S. Sa a punctat apoi în conștiința celor prezenți unele din evenimentele care au marcat recent viața Bisericii Ortodoxe Române și anume — canonizarea sfinților români, reactivarea Mitropoliei Basarabiei, alitudinea Sf. Sinod față de fenomenul Pucioasa-Gloden și înființarea Mitropoliei ortodoxe din Europa Centrală cu sediul la Berlin.

După prezentarea pe larg a acestor probleme, Î.P.S. Sa a. făcut bune urări studenților și studentelor în teologie, îndemnîndu-i la studiu și rugăciune intensă pentru a putea deveni cu adevărat slujitori ai lui Dumnezeu și ai semenilor.

În acordurile imnului arhieresc, serbarea de hram a luat sfîrșit, fiind urmată de o mică agapă oferită de Decanatul Facultății de Teologie din Sibiu.

Arhidiacon asistent Visarion Băltat

DIN SF. SCRIPTURĂ:

Mustra pe fiul tău și el îți va fi odihnă și îți va face plăcere sufletului tău.

(Proverbe 29, 12)

V-am scris vouă, tinerilor, pentru că sînteți tari și cuvîntul lui Dumnezeu petrece în voi și ați biruit pe cel viclean.

(I Ioan 2, 14)

Semnalăm... Semnalăm...

● Revista „THE ORTHODOX WORD” (nr. 162/1992) din Statele Unite, dedică un întreg număr Sfîntului Paisie de la Neamtu și spiritualității românești contemporane. În nordul Californiei, într-un peisaj asemănător celui moldovenesc, s-a întemeiat o minăstire cu hramul „Sf. Paisie” și, la intrare, a fost sculptată o poartă românească asemănătoare celei de la minăstirea noastră „Brâncoveanu”, de la Sîmbăta de Sus. În luna mai, anul trecut, la minăstire a avut loc un Simpozion cu tema: „Ortodoxia și criza ecologică — transigurarea omului și a naturii.”

Minăstirea „Sf. Paisie” este un loc în care isihasmul se practică și se studiază cu deosebită seriozitate. Ei sint confrunțați acolo cu ceea ce numesc „Pepsi generation” — generația Pepsi, ușurătate, superficialitate dulcegării, și nu văd ieșirea spre un liman de seriozitate, de profunzime de gîndire, decît prin cultivarea celor mai autentice și mai înalte valori creștine.

Studierea operelor Sfîntului Paisie e una din preocupările lor de bază. Un subcapitol din studiul principal asupra vieții monahului nemțean se intitulază: „Să ne sculundăm în înțelepciunea paisiană”, întrebunțînd pentru sculundare exact același verb ca și cel pentru boteluz ortodox.

Părinții de la Minăstirea Sf. Paisie și-au trimis emisari pe urmele sfîntului lor patron, în România, și au putut astfel stabili legătura dintre duhul paisian al monahismului și cel actual, din minăstirile românești. Despre monahismul din Moldova îndeosebi, în revista lor mai publicase în nr. 155 (p. 353—361) monahul Damaschin din Minăstirea Grigoriu din Sfîntul Munte Athos. De data aceasta e publică lungi convorbiri cu părintele Cleopa de la Sihăstria și cu dormitul părinte Paisie de la S.h.l.a. reîntors și el la Sihăstria unde a și trecut la Domnul. Convorbirile sint bogat ilustrate cu fotografiile de la Sihăstria, S.h.l.a. de la chilia părintelui Cleopa și din cimitirul Sihăstriei.

Titlul acestor convorbiri este: „Sfîtuiri ale duhovnicilor români contemporani, către laici, călugări și clerici”. Sint de fapt largi extrase din cărțile părintelui Ioanichie Bălan.

Ne bucurăm că spiritualitatea noastră își face loc în lume, și nu numai în Europa. Valorile pătrund peste tot. E foarte interesant să vezi ce anume aleg acești străini din spiritualitatea noastră. Ei sint sensibili la sfaturile date monahilor, dar și celor ce se pregătesc pentru căsătorie. Se interesează de rugăciunea isihastă, dar și de rugăciunea credinciosului de rînd. Acordă un interes deosebit felului cum „se nasc” marii duhovnici și care este lecția pe care aceștia o dau duhovnicilor în formare. Căci ei au înțeles cit de importantă este ceea ce am putea numi „paternitatea duhovnicească”, transmiterea tradițiilor din duhovnic în duhovnic.

Părintele Paisie al nostru spune că e mai greu să fii duhovnic al călugărilor și preoților, decît al laicilor, pentru că cei dinții au răspunderi mai mari și datorii mai mari pentru alții. Accentul pe mărturisirea sinceră apare în convorbirile cu ambii noștri duhovnici. Din ambele convorbiri reiese limpede echilibrul spiritualității românești. Nicăieri nu se prescriu norme rigide, radicale, excesive, ci după om, după înțelegerea și puterile lui. Una e regula pentru oamenii sănătoși; alta pentru bolnavi, una pentru călugări, alta pentru mirenii. Teama de cădere în mîndrie e atotprezentă. Smerenia e mijlocul sigur de înduhovnicire. Ca și ascultarea.

Cei care valorifică spiritualitatea noastră sint americani de origine rusească, monahi de tradiție Optina, și e cu atît mai importantă valorificarea lor, căci ei au în minte mereu o tradiție mai fundamentalistă, mai excesivă, cea din secolul al XIX-lea rusesc. Noi am pretins întotdeauna că a noastră e mai aproape de posibilitățile reale ale omului, mai echilibrată, deschisă mai multora și ne bucură acum că, iață, ea își face loc în atenția celor preocupati de aflarea adevăratei măsuri în lucrarea de înduhovnicire. Isihastii români s-au vrut întotdeauna folositori tuturor categoriilor de credincioși. Ei nu s-au închis, nu s-au zăvorît, n-au recomandat fuga de lume, ci preocupare binevoitoare, miloasă, față de lume. Rugăciune pentru lume, împreună cu lumea. De aceea chilia părintelui Cleopa e mereu deschisă și tot așa era și a părintelui Paisie. Și iață că se vine la noi pînă și de peste ocean, și nu numai pentru comert, ci și pentru cuvînt duhovnicesc. Să nu ne fie nouă a ne mîndri cu aceasta, ci a stăruî și mai mult întru virtuțile cele adevărate. Isihia sfinților să iradiază pace și liniște în inimile tuturor credincioșilor căci, finalmente, toți trebuie să devină isihăști ca să se apropie, cum zicea părintele Paisie, de ușile Raiului.

● Revista „Contacts” din Paris (XXXXIV, nr. 157, 1992) publică un interesant dialog între părintele Ioanichie Bălan de la Minăstirea Sihăstria și dl. prof. Olivier Clement de la Institutul St. Serge din Paris. Părintele Ioanichie îi pune cunoscutului profesor 12 întrebări, la care D-sa răspunde cu răbdare și cu prea cunoscuta sa competență. Sint foarte multe referirile D-sale la spiritualitatea românească, la dimensiunea „mioritică” și la creștinismul cosmic practicat de români. Școala părintelui Stăniloae este evidentă din toate răspunsurile, dar Olivier Clement face referiri și la *Invățăturile lui Neagoe Basarab*, și la Mircea Eliade, la Moldova și la școala cernicicană a Sf. Ca.inic de la Cernica, și la Sandu Tudor (părintele Daniil), cu al său „*Acatist al Rugului Aprins*”. Olivier Clement consideră că monahismul românesc are „profundimea monahismului atonic”.

Așadar și Europa începe să ne cunoască spiritualitatea și s-o aprecieze. E cu atît mai necesar să ne-o păstrăm curată și a noastră.

● A trecut neobservată la noi o carte importantă despre România, scrisă de Cesare Alzati: *Terra romana tra oriente e occidente* (Milano, 1992, 338 p.). Se ocupă de toate provinciile românești, de confesiuni și de etnii. Ar merita un studiu, sau măcar o recenzie mai largă.

● Nr. 4/1992 al revistei „Luminătorul”, reluată de părintele Petru Buburuz la Chișinău, este dedicat canonizării sfinților români, începînd cu Ștefan cel Mare și Sfînt.

Integrarea spirituală a Basarabiei în spiritualitatea românească începeuse așadar, bine. Păcat că, în ultima vreme, tocmai aceasta șchioapătă și e greu de înțeles de ce. Teama unor ierarhi de Moscova, care trag după ei și pe unii preoți? Imaturitatea? Somnul, încă, al simțului patriotic? Oriicare ar putea fi explicația, ea nu poate explica nimic. Dacă nu va veni o trezire urgentă, se va putea bănuî ceva cu mult mai urt!

● Nr. 5/1992 al „Luminătorului” conține studii bune despre Maica Domnului în Ortodoxie. Printre altele un articol al Părintelui Cleopa de la Sihăstria. Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu semnează un studiu: *Biserica în Basarabia, din 1918 pînă azi* (p. 33—42). Revista mai publică printre altele un articol al d. Petre Șt. Năsturel: *De unde se trage românescul popă?* (p. 52—54). Părerea d. Petre Șt. Năsturel e că „popă” are sensul de *tată, părinte*, cum e în multe limbi și sensul a fost preluat, în timp, de preot, cu sens deloc peiorativ, cum a ajuns astăzi în unele locuri. În *Liturghierul* lui Dosoitei (1679) e curent, spre ex.: „*popa zice molitve*.”

Cum a ajuns cuvîntul „popă” peiorativ, nu ni se spune, dar explicația se pot imagina. Multe cuvinte, în timp, și-au întors sensul pe dos. Dar n-au făcut-o de capul lor! Un exemplu este cuvîntul *fariseu* care la origine însemna *ales*, iar acum înseamnă... *fariseu*, adică prefăcut, nesincer, înșelător.

● O carte despre Sîntețele Taine, sub titlul „Izvoarele harului”, publică pr. Dr. Gheorghe Lițiu (Cluj-Napoca, 1992, 49 p.). Bună pentru elevii seminariștilor și pentru studenții teologi.

Și pentru tot creștinul!

ANTONIE P.